

Mededeling

Tweede vondst van het Windeweekind (*Aedia leucomelas*) voor Nederland

Paul Vossen, Proosdijweg 73, 6214 RK Maastricht, e-mail: paulvossen1@yahoo.com

Op 9 oktober 2024 werd in Valkenburg aan de Geul de tweede waarneming van het Windeweekind (*Aedia leucomelas*) voor Nederland gedaan. Naast bespreking van deze vondst en van de eerste Nederlandse vondst van de soort in 1987 in Urmond worden de soort en haar status beschreven.

De tweede en de eerste vondst

Op 9 oktober 2024 net na middernacht ontdekte mevrouw Wolfs in Valkenburg een bijzondere nachtvlinder bij haar buitenlamp. Sinds de corona-epidemie houdt zij bij welke vlinders op dat licht afkomen. In de afgelopen vier jaar waren dat ruim 350 soorten. De bijzondere nachtvlinder herkende zij niet, maar de app ObsIdentify gaf met 100% zekerheid Windeweekind (*Aedia leucomelas*) aan [figuur 1]. Mevrouw Wolfs voerde de soort als zodanig in en werd 's ochtends al verrast door de eerste belangstellende, tevens auteur van deze mededeling.

De vlinder bleek helaas niet meer onder de bewuste buitenlamp te zitten en ook niet op de muur. Terwijl mevrouw Wolfs onder de post van de buitendeur vertelde over de passie van haar en haar man

voor paddenstoelen, viel het oog van de auteur op een weggekropen vlinder in de buitenhoek boven de deur. Het bleek het Windeweekind te zijn. De vlinder is die dag door meerdere waarnemers bezocht. Het is de tweede vondst van deze soort in Nederland.

De eerste waarneming van een Windeweekind in Nederland werd op 15 juni 1987 in Urmond gedaan door de heer Mat Waber. Hij kan zich de omstandigheden van toen niet meer herinneren. De vlinder zou aan huis in Urmond op licht gevangen kunnen zijn, op smeer op populieren nabij de brug in Urmond of gewoon overdag op bloemen langs het Julianakanaal (persoonlijke mededeling M. Waber). De bijzonderheid van deze vondst was op dat moment niet duidelijk. Waber's nachtvlindercollectie werd onderdeel van de collectie van de heer Jo Queis, maar ook hij heeft de bijzonderheid toen niet onderkend. Pas toen de collectie van Jo Queis na zijn overlijden in 2012 terecht kwam bij Naturalis, ontdekte de conservator, de heer Rob de Vos, in 2014 deze nieuwe vondst voor Nederland (VLINDERSTICHTING.NL, 2024). Het is een behoorlijk

afgevlogen exemplaar en het etiket vermeldt naast de datum als vindplaats Urmond maar bevat geen soortnaam. Hoogstwaarschijnlijk is er om die reden eerder overheen gekeken.

Verspreidingsgebied

Het Windeweekind behoort tot de uilenfamilie (Noctuidae) en daarbinnen tot het geslacht *Aedia*. Dit geslacht telt in Europa twee soorten, namelijk *Aedia funesta* en het Windeweekind

(*Aedia leucomelas*). *Aedia funesta*, waarvoor nog geen Nederlandse naam bedacht is, is als trekvlinder nog niet in Nederland vastgesteld maar sinds 2015 wel drie maal waargenomen in België (waarnemingen.be, geraadpleegd 6-12-2024) en sinds 2014 tenminste 20 maal in het Verenigd Koninkrijk (atropos.info, geraadpleegd 6-12-2024).

Het Windeweekind, dat in Europa als standvlinder een louter mediterrane verspreiding kent, is als trekvlinder uiterst zelden buiten haar verspreidingsgebied vastgesteld. Ondanks het voorkomen in Zuid-Frankrijk zijn er maar drie waarnemingen in Midden-Frankrijk. Als trekvlinder is de soort drie maal in België vastgesteld (op 20 september 2020 en 15 september 2023 in Ieper en op 20 juni 2022 in Sclaigneaux) (STEEMAN & SIERENS, 2022; TOP *et al.*, 2022; RENNWALD & GUGGEMOOS in lepiforum.de, geraadpleegd 6-12-2024).

Duitsland telt vier waarnemingen: 12 augustus 2003 in München, in 2020 in Perl (tegen de grens met Luxemburg), op 19 juni 2023 in Grenzach-Wyhlen (tegen de Zwitserse grens) en op 20 augustus 2023 in Freiburg (lepiforum.de, geraadpleegd 6-12-2024).

Het Verenigd Koninkrijk tot slot telt twee waarnemingen: op 11 september 2006 in Totland (ten zuiden van Southampton) en op 12 augustus 2009 in Brightlingsea (ten westen van Londen) (SKINNER, 2009; atropos.info, geraadpleegd 6-12-2024).

Kenmerken

De herkenning van het Windeweekind is bij het zien van de bovenzijde van de achtervleugel eenvoudig omdat er in Europa van de 1.609 soorten uilen, slechts 19 een witte bovenzijde van de achtervleugel hebben met daarop een dikke zwarte band. In combinatie met een vrijwel ongetekende bruine bovenzijde van de voorvleugel, waarop alleen heel zwak de contouren van een niervlek zichtbaar zijn, is verwarring met elke andere soort uitgesloten. Oppervlakkig gezien is de enige soort waarmee verwarring zou kunnen ontstaan het Wit weekind (*Catephia alchymista*) maar die is groter en zwarter

FIGUUR 1
Het Windeweekind (*Aedia leucomelas*) dat is aangetroffen in Valkenburg (foto: Paul Vossen, 9 oktober 2024).

en heeft een licht zoomveld waardoor de vlinder een tweekleurige indruk maakt (ROBINEAU, 2007; TOP *et al.*, 2022). Bij het Windeweekind zijn beide geslachten gelijk. Met een voorvleugellengte van 38-40 mm is het een middelgrote uil. De vlinder kent twee elkaar overlappende generaties waarbij de tweede generatie overwintert als cocon (SKINNER, 2009). Het is een warmteminnende soort die niet specifiek gebonden is aan een bepaald milieu (LERAUT, 2009). De waardplant is winde (*Calystegia spec.*) (TOP *et al.*, 2022). De vliegtijd loopt van mei tot oktober. Buiten Europa komt de soort voor in Noord-Afrika, in Azië van Turkije tot ver in Zuidoost-Azië en in Australië (LERAUT, 2009).

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de familie Salzmann-Wolfs voor hun gastvrije ontvangst en naar Rob de Vós voor zijn naspeuringen met betrekking tot de nieuwe vondst.

Summary

SECOND RECORD OF THE SORCERER (*AEDIA LEUCOMELAS*) IN THE NETHERLANDS

On 9 October 2024, the Sorcerer was found for the second time in the Netherlands, in the town of Valkenburg in the province of Limburg. The specimen was found near an outdoor lamp. The first Dutch specimen had been discovered in a collection in 2014, 27 years after it had been collected in 1987, also in Limburg. Only twelve other records outside the normal distribution range of the species are known; these have involved migrants found in Central France, Belgium, the United Kingdom and Germany.

Literatuur

- LERAUT P., 2009. Moths of Europe, Volume 2, Geometrid Moths. NAP Editions, Verrières-le-Buisson.
- RENNWALD, E. & T. GUGGEMOOS. <https://Lepiforum.org>. Soortpagina *Aedia leucomelas*, geraadpleegd 6 december 2024.
- ROBINEAU, R., 2007. Guide des papillons nocturnes de France. Delachaux et Niestlé, Paris.
- SKINNER, B., 2009. Colour identification guide to moths of the British Isles. Apollo Books, Stenrup.

- STEEMAN, C. & T. SIERENS, 2022. Interessante waarnemingen van Lepidoptera in België in 2021. Phegea 50(3): 96-106.
- TOP, M., D. FRITSCH & V. KONONENKO, 2022. Noctuidae Europaeae essential. Oestermarie, Bornholm.
- VLINDERSTICHTING, 2014. Twee nieuwe nachtvlinders in Nederland, nieuwsbericht 17 augustus 2014, <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/twee-nieuwe-nachtvlinders-in-nederland>. Geraadpleegd 6 december 2024.

Onder de aandacht

Tweedehands natuurboeken

Staat uw huis vol met natuurboeken die u niet meer gebruikt of dubbel heeft. Of heeft u een andere reden om afstand te doen van deze boeken en wilt u deze een tweede leven geven? Neem dan contact op met het kantoor van het Natuurhistorisch Genootschap (kantoor@nhgl.nl). Wij kunnen ervoor zorgen dat u overtollige boeken een zinvolle bestemming krijgen. Deze kunnen wij dan namelijk weer doorverkopen aan leden, onder meer op de boekenbeurs tijdens de jaarlijkse Genootschapsdag. Bovendien komen de hieruit voortvloeiende inkomsten ten goede aan het Natuurhistorisch Genootschap.

Willem Vergoossen

Ecotops

In 2025 worden er in de drie Limburgse Nationale Parken zoals gebruikelijk Ecotops gehouden. De vierde Peelvenen Ecotop staat gepland op zaterdag 30 augustus, de 17^e Meinweg Ecotop op zaterdag 27 september en de derde Maasduinen Ecotop op zaterdag 25 oktober. Meer informatie over het programma en de wijze van aanmelden kunt u te zijner tijd vinden in het Natuurhistorisch Maandblad en via de websites <https://depelen-ecotop.nl/>, <https://meinweg-ecotop.nl/> en <https://maasduinen-ecotop.nl/>.

Soortenchallenge en Dag van het Nationaal Park

Op zaterdag 24 mei is het de Dag van het Nationaal Park. Het thema is dit jaar "Soorten tellen" om iedereen bewust te maken van de soortenrijkdom in de Nationale Parken. Er wordt in alle Nationale Parken een soorten challenge georganiseerd. Iedereen wordt uitgedaagd om tussen 17 en 31 mei zoveel mogelijk diersoorten in de Nationale Parken waar te nemen en te registreren. De drie Nationale Parken in Limburg doen mee en de waarnemingen worden zichtbaar op de kaarten, die op waarneming.nl zijn aangemaakt voor Nationaal Park De Maasduinen, Nationaal Park De Meinweg en Nationaal Park De Groote Peel.

Alle waarnemingen in de gebieden die tussen 17 en 31 mei in waarneming.nl worden geregistreerd tellen mee in deze soorten challenge. Iedereen die in deze periode een inventarisatie doet wordt tevens opgeroepen zijn of haar waarnemingen in waarneming.nl te registreren. Uiteraard geldt dit ook voor waarnemingen van bijzondere soorten tijdens een wandeling. Op deze manier maken we de rijkdom aan soorten in de Limburgse Nationale Parken zichtbaar voor het brede publiek.

BOSRESERVAAT MEINWEG (FOTO: JOYCE HENDRIKX-DIRKX)